

Ed.

519. Frumvarp til laga

[263. mál]

um breyting á lögum nr. 50/1957, um menningarsjóð og menntamálaráð.

(Lagt fyrir Alþingi á 91. löggjafarþingi, 1970—71.)

1. gr.

Úr 2. gr. falli niður svo hljóðandi málsliður:

Þegar sett hafa verið lög um vísindasjóð og Listasafn ríkisins, skal leita um-sagnar stjórnna þessara stofnana um fjárframlög til þeirra, áður en fjárhagsáætlun menningarsjóðs er samin.

2. gr.

b. liður 3. gr. orðist svo:

b. Fjárveiting, sem veitt er í fjárlögum hverju sinni.

3. gr.

a- og c-liðir 4. gr. falli niður.

4. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1972.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Hinn 3. janúar 1968 skipaði menntamálaráðherra nefnd til þess að athuga fjármál og fjárhagsgrundvöll menningarsjóðs. Í nefndina voru skipaðir eftirtaldir menn: Guðlaugur Þorvaldsson, prófessor, formaður, dr. Gísli Blöndal, hagsýslu-stjóri, tilnefndur af fjármálaráðuneytinu, og Vilhjálmur Þ. Gíslason, formaður menntamálaráðs, tilnefndur af menntamálaráði. Vegna utanfarar Guðlaugs Þorvalds-sonar, prófessors, tók Árni Vilhjálmsson, prófessor, sæti hans í nefndinni.

Nefndin skilaði skýrslu sinni á miðju ári 1968 og er frumvarp þetta byggt á tillögum þeim, er fram komu í skýrslunni.

Í skýrslu nefndarinnar segir m. a. svo:

„Á síðastliðnum 10 árum (1958—1967) hafa tekjur Menningarsjóðs breytt sáralítið. Þær hafa hækkað úr 3.1 millj. kr. árið 1958 í 4.2 millj. kr. árið 1967. Á síðustu 4 árum hafa tekjurnar haldizt nær óbreyttar að krónutölu. Mældar í verð-föstum krónum hafa tekjurnar lækkað verulega. Tekjurnar hafa ekki hækkað jafnt og þétt, heldur sveiflazi frá ári til árs, aðallega vegna óstöðugleika annars tekju-stofnsins, tekna vegna áfengislagabrotu. Á 10 ára tímabilinu urðu þessar tekjur lægstar 671 þús. kr. árið 1959, en hæstar 1 533 þús. kr. árið 1967. Lætur nærri, að hin síðustu ár hafi þessar tekjur skilað að meðaltali um $\frac{1}{4}$ hluta heildartekna, en miðgjaldið $\frac{3}{4}$ hlutum.

Nefndin álitur óeðlilegt, að starfsemi af því tagi, sem Menningarsjóður skal fást við, sé sniðinn stakkur með þeim hætti, sem verið hefur. Annars vegar finnst nefnd-inni aðfinnsluvert, að ráðstöfunarfé sjóðsins sé tengt gjaldstofnum, sem gefa af sér til lengdar tekjur, sem standa í engu rökrænu sambandi við þarfir þeirrar starfsemi, sem Menningarsjóði er ætlað að halda uppi. Hins vegar er arðgjöf annars tekju-stofnsins háð sterkum óreglulegum sveiflum, sem að vísu þyrftu ekki að koma fram jafnóðum í gjöldum sjóðsins með truflandi áhrifum, ef byggður væri upp varasjóður, þegar vel áraði um áfengislagabrot.

.....

Samfara stöðnun peningatekna Menningarsjóðs hefur það gerzt, að óinnheimtar og þess vegna ófengnar tekjur Menningarsjóðs af áfengislagabrotum hafa aukizt hröðum skrefum. Hinn 30. júní 1967 námu þessar skuldir 3 millj. 668 þús. kr.

Menningarsjóður hefur að sjálfsögðu engin áhrif á innheimtuna, en tekur því, sem að honum er rétt.

Meðal reglulegra gjalda Menningarsjóðs eru framlög til Vísindasjóðs, 800 þús. kr. árlega, og til Listasafns $\frac{1}{6}$ hluti tekna, eins og áður var getið. Menningarsjóður hefur vissulega engan atbeina af ráðstöfun þessara fjárhæða til styrkþega eða seljenda listaverka. Milliliðahlutverk Menningarsjóðs í þessum efnum virðist nú vera orðið gjörsamlega meiningarlaust.

Á grundvelli þess, sem að framan er getið, hefur nefndin orðið sammála um að leggja til eftirfarandi:

- 1) Létt verði af Menningarsjóði kvöð um framlög til Vísindasjóðs og Listasafns.
- 2) Af Menningarsjóði verði tekinn annar tekjustofn hans, tekjur af áfengislagabrotum. Skuli Menningarsjóður á árinu 1968 þó hljóta þær tekjur, sem innheimtar verða til ársloka vegna þess árs og fyrri ára.
- 3) Upp verði tekin árleg fjárveiting úr ríkissjóði til Menningarsjóðs á grundvelli framlagðra rökstuddra óska, í fyrsta sinn fyrir árið 1969.

Nefndin sér ekki að svo stöddu ástæðu til að leggja til, að til sjóðsins hætti að streyma tekjur af miðagjaldi, enda yrðu þær tekjur ekki meðákvarðandi um ráðstöfunartekjur Menningarsjóðs, eftir að árlegar fjárveitingar hefðu verið teknar upp. Virðist eðlilegra, að endanleg ákvörðun um miðagjaldið verði látin bíða, þar til heildarákvörðun verður tekin um svonefnda markaða tekjustofna, en athugun á þeim stendur nú yfir á vegum fjármálaráðuneytisins.

Hér á eftir er að finna yfirlit um þá lækkun, sem orðið hefði á gjöldum og tekjum Menningarsjóðs árlega undanfarin 4 ár, ef þá hefði verið hafður á sá háttur, sem nefndin leggur til í 1) og 2), að upp verði tekinn:

	Þús. kr.			
	1964	1965	1966	1967
Lækkun gjalda v. afnáms kvaðar um greiðslur til Vísindasjóðs og Listasafns	1300	1300	1457	1489
Lækkun tekna vegna afnáms tekna vegna áfengislagabrota	1291	1078	1021	1533
Mismunur	9	222	436	÷44

Af yfirlitinu má ráða, að Menningarsjóður hefði á þessum árum haft til ráðstöfunar samtals 623 þús. kr. meira en hann raunverulega hafði.“

Til viðbótar framangreindum upplýsingum úr skýrslu nefndarinnar skal þess getið, að á árunum 1968—1970 voru tekjur Menningarsjóðs vegna áfengislagabrota og greiðslur til Vísindasjóðs og Listasafns Íslands þessar:

	Tekjur v. áfengislagabrota Þús. kr.	Gjöld v. Vísindasj. og Listasafns Þús. kr.
1968	1 834	1 700
1969	1 231	1 686
1970		1 510

Innheimta tekna Menningarsjóðs af áfengislagabrotum hefur þannig á þessum árum sem næst staðið í stað að krónutölu, en á sama tíma hafa óinnheimtar sektir aukizt úr 3 668 þús. á miðju ári 1967 í 8 915 þús. í árslok 1969 og því langt frá því, að Menningarsjóður hafi fengið allar þær tekjur, sem ætlazt var til.

Heildartekjur Menningarsjóðs á árunum 1968—1970 hafa verið þessar:

1968	5 439 þús.
1969	5 314 —
1970	4 265 —

Sú rýrnun á rauntekjum Menningarsjóðs, sem birtist í framangreindum tölum, hefur valdið örðugleikum og óvissu í starfsemi hans.

Sá er tilgangur þessa frumvarps, að tekjur þær, sem Menningarsjóður hefur haft vegna áfengislagabrota, skuli framvegis renna í rikissjóð, en Menningarsjóði verði í stað þess ætlaðar fjárveitingar, sem væru byggðar á hlutlægu mati á viðfangsefnum hans.